

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

AARDRYKSKUNDE

EKSAMENRIGLYNE

GRAAD 12

2008

Hierdie riglyne bestaan uit 14 bladsye.

EKSAMENRIGLYNE VIR AARDRYKSKUNDE GRAAD 12 2008**AFDELING 1: KLIMAAT EN WEER****A. Globale lugsirkulasie en gevolglike weerpatrone**1. Primêre lugsirkulasie

- Beweging van lug tussen die ewenaar en pole
- Horisontale en vertikale luginbewegings
- Kragte wat horisontale luginbewegings beïnvloed (Corioliskrag, Drukgradiënt)

2. Globale drukgordels en lugsirkulasie

(Identifisering, kenmerke, vorming)

- Hadley-sel
- Middelbreedte-sel
- Polêre sel

3. Hoof-lugdrukstreke en geassosieerde weer

(Identifisering op wêreldkaart, basiese lugdruk vir elke streek, rede vir tipe druk, basiese weer)

- Ekwatoriale sone (0°)
- Subtropiese hoogdruksone (30° N/S)
- Subpolêre laagdruksone (60° N/S)
- Polêre hoogdruksone (90° N/S)

4. ITKS

- Seisoenale migrasie
- Weer-invloed

B. Veranderinge in Energiebalans5. Aardverwarming/Kweekhuis-effek

- Oorsake
- Impak op die mens, omgewing en ekonomie

C. Sekondêre Lugsirkulasie6. Middelbreedtesiklone en gevolglike weer

- Vormingsgebiede
- Kenmerke
- Stadiums in die vorming
- Geassosieerde weerpatrone
- Impak op menslike aktiwiteite in Suid-Afrika

7. Tropiese siklone en gevolglike weer

- Vormingsgebiede
- Faktore wat aanleiding gee tot ontstaan van tropiese siklone
- Kenmerke
- Stadiums in die vorming
- Invloed op weer
- Impak op menslike aktiwiteite

8. Subtropiese antisiklone en gevolglike weer

- Invloed van die oseane op Suid-Afrika se weer
- Effek van die binnelandse plato op Suid-Afrika se weer
- Antisiklone van Suid-Afrika

- Suid-Atlantiese Hoog (SAH)
- Suid-Indiese Hoog (SIH)
- Kalahari Hoog (KH)

D. Sinoptiese Weerkaart

9. Interpretasie van sinoptiese kaarte

- Gebruik van internasionale simbole
- Hoog- en laagdrukselle
- Weerstasie
- Satellietbeelde – lees en interpretasie
- Bergwinde
- Lyndonderstorms

E. Klimaat op Streeks- en Plaaslike Skale (Tersiêre Windsirkulasie)

10. Aspek en weer

11. Anabatiese en katabatiese winde

- Vallei-inversie/Nagtelike inversie
- Rypvorming
- Termiese gordel

12. Stedelike klimaat (mensgemaakte klimaat)

- Hitte-eiland
- Faktore wat tot hoër stadstemperatuur bydra
- Vermindering van die hitte-eiland-effek

F. Klimaatrampe en Menslike Respons13. Klimaatverandering

- Wat is klimaatverandering
- Volhoubare maatreëls om klimaatverandering te voorkom
- Klimaatveranderinge in Afrika en die effek op Afrikane
- Menslike respons op klimaatverandering
 - Kyoto Protokol
 - Vermindering van die effek van klimaatverandering in Afrika en ontwikkelende lande

AFDELING 2: FLUVIALE PROSESSE EN LANDVORME**A. Fluviale Prosesse**1. Watersiklus

- Vloeihydrograwe
- Stroomvloei
- Afloop
- Plaatvloei
- Grondwater
- Afvoer
- Infiltrasie
- Fonteine
- Akwifer

2. Rivierprosesse

- Tipes riviere (standhoudend, seisoenaal, eksoties)
- Laminêre/Turbulente vloei
- Riviererosie

- Wegvoerafsetting
- Rivierwegvoer

B. Fluviale Landvorme

Valleie, vloedvlaktes, meander, hoefystermeer, gly-oewer en stootoewer, waterval, stroomversnellings, deltas, levees, alluviale waaier, vlegstroom

C. Dreineerbekkers

- Kenmerke
- Waterskeiding
- Dreineerdigtheid
- Opvangsgebied
- Interfluviale skeiding
- Dreineringspatroon
- Stroomroof
- Belangrikheid van dreineerbekkers
- Stroomorde
- Impak van die mens op dreineerbekkers
- Opvangsgebied en rivierbestuur, riviersisteem

D. Rivierprofiel

- Dwarsprofiel (wydte/diepte, vertikale erosie)
- Lengteprofiel (oorsprong tot monding, gegradeerde en ongegradeerde profiele)

E. Superponerende en Antesedente Dreinerings

- Identifisering, beskrywing, vorming

F. Struktuurlandvorme

Horisontale lae

- Kenmerke, vorming, geassosieerde landvorme (canyons, mesa, tafelkop, spitskop, pedimentvlakte)

Hellende lae

- Kenmerke, vorming, landvorme (homoklinale rug, cuesta, skerprugbult)

Massiewe stollingsgesteentes

- Koepels, stapelrotse

Hange

- Tipes (hangkruin, hangkrans, puinhang, pediment)
- Kenmerke
- Betekenis

G. Massabewegings en menslike respons

- Grondkruip, moddervloei, grondstortings, rotsstortings, rol van die mens

AFDELING 3: MENSE EN PLEKKE**A. Landelike nedersettings**

- Standplaas en ligging
- Faktore wat standplaas en ligging beïnvloed
- Standplaasfaktore wat tot verskillende tipes nedersettings lei (waterpunt, droëpunt, verdedigingstandplase, kruispad)
- Klassifikasie van nedersettings (hiërargie, patrone, vorm)
- Funksies
- Morfologie van landelike nedersettings

B. Stedelike nedersettings

- Drempelbevolking, reikwydte, invloedseer, lae- en hoëorde-goedere
- Klassifikasie van stedelike nedersettings (sentrale plek, handel en vervoer, gespesialiseerde)
- Stedelike morfologie (straatpatrone, stedelike profiel, geboue)
- Stedelike grondgebruiksones

C. Landelike nedersettingsvraagstukke

- Beleide in verlede en hede wat nedersettingspatrone beïnvloed
- Landelike ontvolking (oorsake, gevolge, oplossings)
- Impak van MIV/Vigs op landelike nedersettings
- Vlughtelinge en migrante
- Uitdagings aan landelike volhoubaarheid (gronderosie, gronduitputting, waterhulpbronne, armoede en gebrek aan basiese dienste, klimaatverandering)

D. Stedelike nedersettingsvraagstukke

- Verstedeliking
- Oorsake van verstedeliking
- Voorverstedeliking
- Teenverstedeliking
- Uitdagings van verstedeliking in Afrika
- Stedelike probleme (verkeersopeenhoping, stedelike verval, besoedeling, informele nedersettings, stadspreading) en oplossings
- Stadskern
- Stedelike grondgebruikskonflikte (leefstylkwessies, infrastruktuur, eiendomsregte, gemeenskappe)
- MIV en Vigs en stedelike armoede
- Post-moderne stedelike nedersettings
- Agenda 21
 - Volhoubare stedelike gebiede

AFDELING 4: MENSE EN HUL BEHOEFTES**A. Die struktuur van 'n ekonomie**

- Bruto binnelandse produk (BBP)
- Bruto nasionale produk (BNP)
- Sektore van die ekonomie
 - Primêre ekonomiese aktiwiteite (mynbou en landbou)
 - Positiewe en negatiewe faktore wat produksie beïnvloed
 - Bydrae tot die ekonomie
 - Sekondêre (verwys na industrie)
 - Bydrae tot ekonomie
 - Tersiere aktiwiteite
 - Bydrae tot ekonomie
 - Kwarternêre aktiwiteite
 - Bydrae tot ekonomie

B. Nywerhede

- Dui hoofnywerheidsgebiede in SA op kaart aan
- Noem hoofprodukte wat vervaardig word
- Faktore wat die ligging van nywerhede oor die algemeen beïnvloed

Fisiese faktore

- Grondstowwe
- Krag
- Standplaas en ligging
 - Water
 - Vervoer
 - Reliëf

Ekonomiese faktore

- Markte
- Kapitaal

Sosiale faktore

- Arbeid
- Gesondheid

Politiese faktore

- Regeringsbeleid

• Tipes nywerhede en rede vir ligging

- Swaar en ligte nywerhede
- Transnasionale korporasies (TNK's), multinasionale korporasies (MNK's)
- Ongebonde nywerhede
- Brownfield standplase en Greenfield standplase

C. Ruimtelike ontwikkelingsinisiatiewe (ROI's)

- Identifisering op kaarte
- Verduidelik ROI's
- Hoofdoelstellings van Ruimtelike Ontwikkelingsinisiatiewe (ROI's)
- Voorbeelde: Ligging en hoof ekonomiese aktiwiteite (kort beskrywing)

D. Versnelde en Gedeelde Groei-inisiatiewe vir Suid-Afrika (Asgi-SA)

- Redes vir program
- Verskeie komponente:
 - Infrastruktuurprogramme
 - Nywerheids-/sektorstrategieë
 -

- Onderwys en vaardigheidsontwikkeling
- Tweede-ekonomie-intervensies
- Openbare administrasie kwessies
- Geldeenheidonstabiliteit

E. Post-apartheid-strategieë

(Basiese inligting, 'n voorbeeld en hoe dit mense help)

- Die Heropbou-en- Ontwikkelingsprogram (HOP)
- Groei, Werk en Herverdeling (GEAR)
- Swart Ekonomiese Bemagtiging (SEB)

F. Respons van mense op omgewingsongeregtighede verwant aan ekonomiese aktiwiteite

- Verduidelik die konsep omgewingsongeregtigheid
- Ekonomiese vernietiging en hulbronnuitputting
- Blootstelling van mense aan omgewingsrampe
- Omgewingsongeregtighede in hedendaagse Suid-Afrika

G. Die belangrikheid en uitdagings van die informele sektor

- Wat is die 'informele sektor'?
- Voorbeelde van informele handel
- Oorsake van die informele sektor
- Kenmerke van die informele sektor
- Uitdagings wat die informele sektor in die gesig staar
- Versterking van die informele sektor

H. Globalisering en handel

- Wat is globalisering?
- Kenmerke van globalisering
- Invloed van globalisering op ekonomieë en verandering
- Die rol van multi-nasionale korporasies (MNK's) in die globale ekonomie
- Effek van globalisering op ekonomieë: Voordele en nadele van MNK's vir MEOL (gasheer lande)
- Uitdagings wat minder ekonomies ontwikkelde lande (MEOL) in 'n globale ekonomie in die gesig staar

I. Voedselsekerheid in Suider Afrika

- Voedselsekerheid
- Voedselonsekerheid
- Faktore wat bydra tot voedselonsekerheid in Suider-Afrika
 - **Fisiese of omgewingsfaktore**
 - Droogte
 - Vloede
 - Grondonvrugbaarheid
 - **Sosiale, ekonomiese en politieke faktore**
 - Hoë produksiekoste
 - Produksie van kontantgewasse
 - Buitelandse kompetisie
 - Gebrek aan bemarkingsagentskappe/beheerrade
 - Gebrek aan bewerkbare grond
 - Oorloë en konflikte
 - Swak infrastruktuur

- Gebrek aan fondse vir landbounavorsing

J. HANDEL EN VERVOER

- Konsepte:
 - Handel
 - Handelskontrole
 - Beskerming
 - Vrye handel
 - Tariewe
 - Kwotas
 - Billike handel
 - Handelsblokke
 - Handelsbalans
 - Betalingsbalans
 - Rol van vervoer in bevordering van ekonomiese ontwikkeling

K. Water as kritieke hulpbron in Suid-Afrika

- Reënval in Suid-Afrika: verspreidingskaart
- Identifiseer hoofriviere en damme op 'n kaart
- Rol van die verskillende gebruikers van waterhulpbronne
 - Landbou
 - Nywerhede
 - Huishoudings
 - Munisipaliteite
- Redes vir watertekorte – natuurlik en mensgemaak
- Volhoubare gebruik en bestuur van water
 - Maniere van bewaring en bestuur van ons waterhulpbronne
 - Gebruik een gevallestudie